

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Integrace Turků v SRN

Filip Lašek

© 2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra psychologie

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lašek Filip

Provoz a ekonomika

Název práce

Integrace Turků v SRN

Anglický název

Integration of Turks in Germany

Cíle práce

Hlavní cíl práce bude analýza situace turecké menšiny ve Spolkové republice Německo s důrazem na její začleňování do majoritní společnosti. Dalším bodem bude popsání historie příchodu menšiny, důvodů příchodu, jejich ne/začlenění do majoritní společnosti, mapování kulturních a sociálních odlišností mezi třemi generacemi přistěhovalců a jazyková segregace.

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálů získaných při návštěvě oblastí s tureckou minoritou v Německu. Důraz bude pokládán především na kvalitativní metody - rozhovory s respondenty více věkových skupin a doplňkově i dotazníků zaslaných a vyplněných přes internet. Kvalitativní údaje budou prohlubovat sekundární, především statistická, data.

Harmonogram zpracování

červen 2011: Analýza současného stavu, zpracování literárních zdrojů

červenec 2011: Terénní výzkum v Německu

září - listopad 2011: Zpracování výsledků terénního výzkumu, konzultace a doplňování výsledků

prosinec - leden 2012: Dotazníkové šetření

únor 2012: odevzdání první verze práce

březen 2012: odevzdání finální verze práce

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Turci, Spolková republika Německo, etnicita, národnostní menšina, migrace, identita, jazyk, multikulturalismus, pluralismus, integrace,

Doporučené zdroje informací

Baar, V. Národy na prahu 21. století. Ostrava: Tilia, 2001. ISBN 80-86101-40-1

Barša, Pavel Politická teorie multikulturalismu. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-47-X

Základní pojmy etnické teorie. Český lid, 78 1991, 4. ISSN 0009-0794

ERIKSEN Thomas H. Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě. Praha/Kroměříž: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2

Özcan, E. Türkische Immigrantorganisationen in der Bundesrepublik Deutschland. Hitit, 1989. ISBN 9783924423094

Sartori Giovanni Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci, esej o multietnické společnosti, Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2

Scheffler, J. Welcomed Or Rejected? The Situation of Turks in Germany. GRIN Verlag, 2009. ISBN 9783640273690

Vedoucí práce

Kokaisl Petr, PhDr. Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2012

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Integrace Turků v SRN" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19. 03. 2012

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. PhDR. Petru Kokaislovi, Ph.D. za podporu a čas věnovaný mé bakalářské práci.

Integrace Turků v SRN

Integration of Turks in Germany

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá integrací turecké menšiny v Německu. Její zpracování je rozděleno do dvou částí. První částí je literární rešerše, která hodnotí tematickou literaturu, popisuje a srovnává důvody příchodu menšiny, historický vývoj a stávající situaci. Pro získání informací pro teoretickou část práce bylo využito odborných monografií, článků a dalších zdrojů tištěného i elektronického charakteru z dané tematiky.

Druhá, praktická, část je zaměřena na analytické zpracování dotazníkového šetření a ověření konkrétních hypotéz, týkající se vztahu integrace minoritní menšiny do majoritní společnosti. Podkladem je absolvovaný kvalitativní terénní výzkum ve městě Berlín, čtvrti Kreuzberg a okolí, který prohlubuje kvantitativní šetření.

Klíčová slova: Turci, Spolková republika Německo, etnicita, národnostní menšina, migrace, identita, jazyk, multikulturalismus, pluralismus, integrace.

Summary

This bachelor theses deals with integrating of a Turkish minority in Germany. The processing is divided into two parts. The first part is a literature research, which evaluates thematic literature, describes and compares reasons for arrival of the minority, historical evolution and the current situation. For the theoretical part of the theses different sources of information were used, like professional monographs, articles and other sources of printed and electronic nature from the topic.

The second, practical part, is focused on the analytical processing of the survey and verification of specific hypotheses, regarding the relationship between a minority and a majority. For its foundation a qualitative field research was attended in the city of Berlin, the quarter Kreuzberg and surroundings, which deepens the quantitative inquiry.

Keywords: Turks, the Federal Republic of Germany, ethnicity, national minority, migration, identity, language, multiculturalism, pluralism, integration.

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1. Cíl práce a výzkumu.....	11
2.2. Metodika práce a výzkumu	12
2.2.1. Kvantitativní metoda.....	13
2.2.2. Kvalitativní metoda.....	14
3. Přehled řešené problematiky	16
3.1. Literární rešerše – kritické zhodnocení literatury a pramenů.....	16
3.2. Evropské integrační modely.....	18
4. Vlastní práce	19
4.1. Historie.....	19
4.1.1. Přistěhovalectví.....	19
4.1.2. Sloučení rodin	21
4.2. Demografie.....	22
4.2.1. Německo – obecná charakteristika	22
4.2.2. Rozložení obyvatelstva	22
4.3. Integrace.....	23
4.3.1. Náboženství	23
4.3.2. Diskriminace	25
4.3.3. Občanství	26
4.3.4. Vzdělání	26
4.3.5. Stravování	27
5. Zhodnocení výsledků.....	29
5.1. Přehled vyhodnocení – Němci	29

5.1.1.	Sumarizace výsledků	29
5.1.2.	Věk – věková kategorie a její vliv	31
5.1.3.	Pohlaví a jeho vliv	32
5.1.4.	Předpokládaná míra tolerance.....	33
5.1.5.	Skutečná míra tolerance.....	36
5.2.	Přehled vyhodnocení – Turci	38
5.2.1.	Sumarizace výsledků	38
5.2.2.	Věk – věková kategorie a její vliv	41
5.2.3.	Pohlaví a jeho vliv	44
5.2.4.	Vzdělání a jeho vliv	45
6.	Diskuse	47
6.1.	Míra integrace	47
6.2.	Míra zachování etnicity.....	48
6.3.	Odpovědi na výzkumné otázky	49
7.	Závěr.....	50
8.	Seznam použitých zdrojů	51
9.	Přílohy	54
9.1.	Příloha A: Dotazník pro německou majoritu	54
9.2.	Příloha B: Dotazník pro tureckou minoritu.....	55
9.3.	Příloha C: Fotodokumentace.....	57

1. Úvod

Bakalářská práce se zabývá procesem integrace tureckých přistěhovalců do Spolkové republiky Německo. Z počátku jsou uvedeny tři základní modely integrace a následná deskripce a zaměření na etnicko-exkluzivistický model. Dále jsou zde rozebírány důvody příchodu menšiny a historické souvislosti vývoje integrace, jako je sloučení rodin a příchod dalších rodinných příslušníků za původními hostujícími dělníky z Turecka. Popisuje mezigenerační rozdíly společenské adaptace a míru začlenění do majoritní společnosti. Jsou zde stanoveny rysy typické pro přistěhovalecké migranty i německé občany a jednotlivě rozebrána jejich vzájemná interakce. Charakterizuje vliv jednotlivých aspektů na způsob a hladinu přizpůsobení a představuje současný stav.

Specifickým zaměřením bylo zmapování současné situace v Německém městě Berlín, části Kreuzberg, která patří mezi čtvrtě s nejčtetnějším výskytem tureckých migrantů. Předmětem zkoumání byly předem stanovené znaky, které určují charakteristické vlastnosti integrace. Práce byla podložena dotazníkovým šetřením pro obě skupiny občanů a obohacena vlastním výzkumem v cílové oblasti, kde přínosem bylo prozkoumání terénu, navázání kontaktů a empatické pozorování. Tímto veškeré kvantitativní data byla provázána a prohloubena kvalitativními údaji.

Fází analytické části práce je statistické vyhodnocení dotazníkového šetření, které je zaměřeno na zjištění všeobecného názoru majoritní společnosti na cílovou skupinu a získání přehledu o míře integrace minoritní společnosti v SRN. Poznatky z terénního výzkumu byly použity při posouzení správnosti hypotéz. Výsledky celé práce jsou popsány a zhodnoceny ve výsledcích a diskuzi i závěru bakalářské práce.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce a výzkumu

Cílem předkládané bakalářské práce je analýza situace turecké menšiny ve Spolkové republice Německo, městě Berlín. Základem je obecně zmapovat historické souvislosti s příchodem Turků do SRN a jejich začlenění do společnosti. Dalším bodem je stanovit sociální a kulturní odlišnosti mezi generacemi i ve vztahu k majoritní společnosti. Empirický výzkum je součástí práce, jehož výhodou je lepší pochopení problematiky.

Podstatou výzkumného terénního šetření bylo navštívit tureckou minoritu v Německu, a to ve městě Berlín - v turecké komunitě Kreuzberg „Malý Istanbul“ a okolí a získat potřebné materiály a údaje. Způsob určení spočíval ve stanovení hodnot a určitých znaků, které jsou typické pro majoritní společnost německé národnosti a stejně tak prozkoumat opačnou stránku turecké minoritní společnosti. Každá z těchto národností nese určité znaky, které se v procesu integrace setkávají a navzájem ovlivňují. Cílem mé práce bylo zjistit, do jaké míry turečtí migranti zachovávají své tradice a hodnoty a na kolik se přizpůsobí německému životu.

Výzkumné otázky:

1. Věkový vliv na intenzitu integrace – mezigenerační rozdíly

Hypotéza v úrovni mezigenerační integrace odpovídá předpokladu, kdy třetí generace tureckých přistěhovalců bude nejvíce schopna začlenit se do společnosti z hlediska všech zkoumaných faktorů. Důvodem je bezprostřední narození na území Spolkové republiky Německo, vyrůstání v německé společnosti a nucený tlak národních potřeb, který ovlivňuje smýšlení člověka ve vztahu k národní identitě. Druhé generaci je přiřazena menší míra integrace, přesto je v určitých prvcích znám vliv a pokrok přizpůsobení se německému stylu života. V nejmenším měřítku figuruje první generace přistěhovalců, jejímž původním

záměrem byl pouhý pracovní úvazek bez myšlenky emigrace. Nutnost adaptace nebyla vysoká a stala se pozdější překážkou plnohodnotné integrace.

2. Integrační rozdílnost mezi ženami a muži - vliv pohlaví na integraci

Existence genderové hypotézy uvádí lepší přizpůsobení mužské populace. Předpoklad vychází z kulturních odlišností mezi západoevropskou a východní kulturní vyspělostí. Turecké zvyklosti a tradice upřednostňují muže jako hlavu rodiny a ženské pohlaví je diskriminováno. Nedokonalost integrace popírá evropský model rovnoprávnosti a negativně se odráží na sociálním, pracovním i domácím stylu života žen.

Definice integrace ve smyslu integrace menšin:

Je zde zahrnuto mnoho výchozích prvků, z kterých výzkum vychází a definuje pojem integrace – pohlaví, věk, jazyk, vzdělání, zaměstnání, bydliště, občanství, víra, diskriminace, kultura a tradice, móda a stravování.

2.2. Metodika práce a výzkumu

Jedním z postupů při zpracování bakalářské práce je analýza dostupné literatury s cílem vymezit a popsat vývoj, stávající situaci a stanovené znaky, které budou dále zkoumány v rámci výzkumu práce. Z hlediska kvantitativního šetření je použit sběr dat z dotazníkových šetření pomocí strukturovaných dotazníků, které jsou vyhodnoceny a zpracovány v praktické části bakalářské práce. Kvalitativní údaje jsou získány z terénního výzkumu v Německu na základě empatického pozorování a rozhovorů s jednotlivci cílové skupiny.

Výsledky analýzy dotazníku a terénního výzkumu jsou interpretovány v diskuzi a závěru bakalářské práce.

Základem pro analytickou část terénní výzkum kvalitativní metodologie, kde jsme se setkali s tureckou kulturou a dlouhodobým procesem integrace v SRN. Pozorování zahrnovala mnoho aspektů, z nichž lze uvést bydliště - místo a prostředí, řeč a způsob dorozumívání se mezi sebou (turecky či německy), pracovní pozice, víra a dodržování tradic, způsob oblékání a stravování, otázka nošení šátků, turecké zvyky, a další.

Jednou z používaných kvantitativních metod přiblížení problematiky je dotazníkové šetření, které se vztahuje k minoritní i majoritní společnosti. Obsahem dotazníků jsou otázky ohledně diskriminace - pozitivní/negativní, náboženství, společenský status, vnímání občana jako příslušníka státu, vzájemné vnímání společností.

Propojení kvantitativních a kvalitativních výzkumných metod určuje komplexnější studium problematiky. Samotné dotazníkové šetření pouze nastíní vývoj a stupeň problematiky, avšak neposkytne globální i podrobný náhled. Je to způsobeno nedostatečným osobním kontaktem, začleněním se do společnosti nebo nesprávným výkladem a pochopením dotazníku. Kvalitativní metoda oproti tomu zahrnuje samotné pozorování, které nám umožní empaticky a vlastní zkušeností dosáhnout přesnějších výsledků.

2.2.1. Kvantitativní metoda

Dotazníkové šetření proběhlo formou spolupráce s externími pomocníky, kteří mají přímý kontakt v Německu. Za výzkumnou oblast bylo zvoleno město Berlín se zaměřením na oblast Kreuzberg a jeho okolí. Spolupráce zahrnovala elektronickou komunikaci, při které byly stanoveny postupy a pokrytí co největšího dostupného rozsahu dotazovaných respondentů. Snahou bylo získat co nejvíce užitečných informací s reálnou vypovídající hodnotou a zasáhnout do všech věkových skupin stejně. Do oběhu bylo vysláno 200 dotazníků pro každou skupinu zvlášť, avšak návratnost nebyla stoprocentní ani v jednom případě. V některých případech se stalo, že dotazník nebyl kompletně zodpovězen a některé otázky se tak mohly zdát osobní a proto nebyly vyplněny. Druhým případem je nepochopení formulace otázky. U některých bodů jednotlivec vyplnil vícero možností a to z důvodu, že otázka byla formulována právě strohým a jednoznačným

způsobem, bez širší možnosti vyjádření. Ve výsledku bylo dosaženo počtu 153 vyplněných dotazníků od německé majority a 160 od turecké minority.

Používané metody:

1. Technika sněhové koule (snowball sampling): spočívá na výběru jedinců, při kterém nás původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny (Disman, 2002). Výhodou je rychlé rozmístění dotazníků velkému počtu respondentů, nevýhodou minimální kontrola a korekce špatně pochopených otázek.
2. Modus: hodnota v daném statistickém souboru, která se vyskytuje nejčastěji (hodnota znaku s největší relativní četností). Představuje typickou hodnotu znaku. Výhodou je nezkrácení výsledku extrémní hodnotou. Není funkcí všech hodnot proměnné, čímž ve výsledku zanedbáváme ostatní hodnoty svého charakteru.

2.2.2. Kvalitativní metoda

Základem zpracování byl osobní pětidenní výzkum v německém Berlíně. Pro bližší kontakt s cílovou skupinou bylo vybráno ubytování v centru Kreuzbergu v ulici Mehring damm.

Kreuzberg, oblast Berlína, jejíž rozloha činí 10,4 km² a dosahuje přes 147 000 obyvatel. Čtvrť, která je rozdělena na dvě části, a to Berlin SO 36 (östliches Kreuzberg) a Kreuzberg 61 (westliches Kreuzberg), je domovem pro mnoho přistěhovalců, anarchistů a další alternativní subkultury. Chudší část SO 36 se vyznačuje vyšším počtem turecké menšiny a naopak pro druhou část je typický městský charakter.

Samotný výzkum spočíval v pozorování konkrétních rysů turecké menšiny, zahrnuté také v dotazníkovém šetření. Jednalo se především o styl oblékání, používaný jazyk v rámci i mimo rámec menšiny, gastronomii a začlenění jednotlivců do společnosti včetně pracovního provozu. Výchozím bodem bylo nalezení části Kreuzbergu, kde je největší výskyt turecké komunity a návštěva náboženských institucí. Dalším krokem bylo navázání

kontaktu s tureckými obyvateli při jejich práci. Nejčastějšími místy jsou trhy a stánky s občerstvením, jejich obvyklé zaměstnání. Výsledky tohoto výzkumu jsou spolu s fotodokumentací podrobněji rozebrány v další části bakalářské práce a doplňují tak zhodnocení dotazníkového šetření.

3. Přehled řešené problematiky

3.1. Literární rešerše – kritické zhodnocení literatury a pramenů

Tematickou literaturu týkající se německých Turků lze dělit podle více kritérií – například podle národnosti autorů, a to knihy psané Němcem, Turkem žijícím v Německu nebo osobou jiné národnosti, například psané v českém jazyce. Ve všech případech najdeme výhody i nevýhody různých pohledů na věc. Výhodou může být jistý nadhled a odstup od řešené situace a naopak předsudky a přemíra angažovanosti se mohou zdát nevýhodou. Tyto různé aspekty se odrážejí na tvorbě autorů. Dalším je období vydání či kritérium typově obsahové a to knihy, odborné články a publikace, reportáže.

Z německých autorů lze uvést práci od Wenera Schiffauera (2000). Zde popisuje historické události v letech 1983 – 1985, v rozmezí založení a úpadku Kaplanovy komunity (Cemaleddin Kaplan, Metin Kaplan), což bylo radikální islamistické hnutí *Kalifatsstaat* menší skupiny tureckých muslimů v Německu. Kniha je založena na vlastní zkušenosti autora, kdy sám navštívil a spolupracoval s členy společenství. Tento výzkum společenství v Augsburgu popisuje nestranně a bez předsudků a snaží se o pochopení počínání a myšlení minoritní společnosti.

Mezi turecké autory se řadí německý politik Cem Özdemir (1999) s knihou *Currywurst und Döner. Integration in Deutschland*, která se dělí do dvou částí. Jedna část popisuje tureckou integraci v Německu, podle jeho názoru rozšířenou od roku 1949 (od vzniku SRN). Je zde udáván politický ráz, kde zkoumá zahraniční politiku a zabývá se otázkou tureckého občanství a tolerance. Píše o kampani proti podpisu „doppelte Staatsbürgerschaft“ (dvojití občanství). Zde je nutno zmínit hlavní německé politické strany: SPD – tradiční německá sociální demokracie, CDU – konzervativní Křesťansko demokratická unie, CSU – Křesťansko sociální unie, FDP – Svobodně demokratická strana, Bündnis 90/Die Grünen – spojenectví 90/Zelení, Die Linke – strana levice. Druhou

složkou knihy je pojednání o typickém tureckém jídle. Srovnává tradiční národní pokrmy a jejich obdoby a vzájemné ovlivňování, ale i jejich pronikání do německé kultury i do okolních států.

Julia Scheffler (2009) publikující anglické dílo s názvem *Welcomed or Rejected? The situation of Turks in Germany* se ve své knize zabývá vývojem situace Turků v Německu. Analyzuje zde oblasti vzdělání, jazyka, náboženství, práce a podmínky bydlení. Cílem je rozpoznat zlepšení či zhoršení životních podmínek Turků a lidí tureckého původu.

Zora Hesová (2005) ve své práci *Gastarbeitři, přistěhovalci, muslimové* zodpovídá otázky spojené s tureckým islámem. Autorka popisuje příchod Turků do Německa, stupně integrace od prvních tří generací, spojené s problémy vzděláváním, jazykovou bariérou a pomalu rostoucí střední vrstvou. Zabývá se otázkou náboženství a jeho rostoucím vlivem mezi generacemi, sekularismu a vnímání islámu jako hrozby. Je zde patrný tzv. „efekt 3. generace“, kde obzvlášť třetí generace dodržuje náboženské tradice (půst o ramadánu, dívkami nošené šátky, kursy koránu, návštěva mešit) a vrací se zpět ke svým kořenům. Především mladé generace silně dodržují půst, ale sílící víra je viditelná spíše ve středních vrstvách.

Další text *Turecko v Evropě, Turci v Německu* se zprvu zabývá spíše otázkami „politického“ rázu a to o přijetí Turecka do EU. Jsou uvedeny argumenty zastánců i odpůrců, například stabilizace východního Balkánu a naopak další příliv nezaměstnaných podobným Turků s neschopností integrace. Zároveň poukazuje na kulturní rozdílnosti Evropy a Turecka. Popisuje zde situaci od roku 1961 a její další vývoj, události a násilné útoky plánované v Německu právě danou menšinou a následné vnímání subkultury na základě předsudků (Hesová, 2005).

Björn Jungius (2008), německý žurnalista, překladatel a učitel ve své práci *Crisis of Migrant Employment in Germany: Country report Germany* snaží zhodnotit dopad finanční krize roku 2008 v různých evropských státech vlivem přistěhovalců. Zabývá se i tureckými migranty v Německu v obecné souvislosti "The German case", kde události popisuje z historického hlediska, píše o německém trhu práce a ekonomice v interakci. Zkoumá oficiální dočasnou tureckou migraci v roce 1961, kdy byla zahájena náborová

politika s řešením ekonomických problémů, která přerostla přes pozastavení aktivního nábory zahraničních pracovníků v definitivní usazení migrantů a následný příliv rodin. Všechny tyto aspekty mají vliv na situaci nezaměstnanosti a značný počet lidí tureckého původu je vnímán jako riskantní. Zmíněné aspekty jsou spojeny s nízkou úrovní vzdělání a odbornou kvalifikací.

Ekin Deligöz (2009) se svým textem *Viele Türken verweigern sich der Integration* (Mnozí Turci popírají integraci) rozebírá situaci nezaměstnanosti napříč generacemi a závislosti na sociálních dávkách. Poukazuje na procentuelně vyjádřené studie, které se týkají nedostatečného vzdělání a následného uplatnění.

3.2. Evropské integrační modely

Baršová a Barša (2005) odlišují tři základní typické modely integrace. Etnicko-exkluzivistický model, asimilační model a pluralistický (multikulturní) model. Každý z modelů je zastoupen západoevropským státem a vyjadřuje svůj přístup a náhled na integraci přistěhovalců. Ideální přiblížení se k těmto modelům v západní Evropě probíhalo v 60. až 80. letech 20. století.

1. Etnicko-exkluzivistický model - Německo

Hlavní spojitost se vztahuje k Německu, až do konce 90. let západnímu Německu, kde šlo zejména o problematiku „hostujících dělníků“ (tzv. Gastarbeitru) související s krizí a potřebami trhu. Původní záměr byl dočasná pracovní migrace a návrat do své země byl samozřejmostí, naopak integrace a naturalizace předem vyloučena. Opačný náhled byl na přistěhovalce občanů německého původu a automatický nárok na německé občanství.

2. Asimilační model – Francie

V tomto modelu se nahlíží na přistěhovalce jako na rovnoprávné a svobodné členy společností, ale jen v případě jejich asimilace. Imigranti musí přijmout francouzský

kulturní vzor za svůj vlastní, přijmout státní občanství a stát se ve všech směrech jediným a nedělitelným občanským národem (toto pojetí souvisí s jakobínským ideálem).

3. Pluralistický (multikulturní) model – Velká Británie

Zde se k imigraci přistupuje jako k trvalé a je podporována odlišnost menšin. Na přistěhovalce se pohlíží jako na kulturně odlišné komunity, čímž se liší od Francie a základní jednotkou není jedinec, ale etnicko-kulturní skupina. Od začátku 60. let minulého století byl kladen důraz na individuální rovnost, čímž se započal rozvíjet britský kulturní pluralismus.

4. Vlastní práce

4.1. Historie

4.1.1. Přistěhovalectví

Podle Barši (2003) celý problém multikulturního soužití v západní Evropě vyvstal v 60. a 70. letech v souvislosti s poválečným přílivem levných pracovních sil z neevropských zemí. Migrační povaha přistěhovalců do evropských i neevropských zemí vyvolává pochybnosti na možnost plnohodnotné „naturalizace“ jako loajálních občanů státu. V současné západní Evropě jsou proto dva protikladné pohledy na možnost integrace, které se pohybují mezi národní asimilací a uznáním kulturní odlišnosti – xenofobní nacionalismus a kulturní pluralismus či multikulturalismus.

Případ Turků v Německu je ale specifickým případem, a to v důsledku omezení naturalizace a možnosti přestěhování do ostatních zemí, kde hlavními zeměmi zájmu jsou stále Turecko a Německo. U této komunity je nutno konstatovat primárně migrační, nikoliv teritoriálně-nacionalistickou orientaci. Německý model lze symbolizovat slovem

Gastarbeiter, které popírá možnost usadit se a stát se „přistěhovalci“ a „usedlíky“. Původní označení *Ausländer* jasně určuje postavení cizince s plány pozdějšího návratu do své země. Základní lidská i sociální práva jsou zaručena, ale možnost získání státního občanství s celou sítí práv občanských i politických je velmi problematická a do společnosti jsou zapojeni jako zvláštní skupina s nižším statutem oproti většině. Pro tento zvláštní vztah byl roku 1973 ve vládním programu použit výraz „přechodná integrace“ (*Integration auf Zeit*). Toto národní sebe pojetí, známo také jako „Blut und boden“, je dáno kulturou a tradicí z dob 2. světové války, kdy Němci přicházející z východně položených zemí nebyli bráni jako „cizinci“, ale díky svému původu jako „děti“ jedné pokrevně-kulturní „rodiny“ – německého lidu (Barša, 2003).

Mezi nejpočetnější skupinu migrantů se od konce šedesátých let 20. století řadí Turci, kde jsou korespondujícím faktorem bilaterální smlouvy o nábore pracovních sil. Rozdílné stupně ekonomického vývoje v cílových a výchozích oblastech způsobily tok migrace. Funkce náhradních a doplňkových pracovních sil se týkala především zaměstnání, která byla pro domácí pracovníky již neatraktivní, a naopak zahraniční migranty přitahovala vidina vyššího výděлку, který by mohli zasílat zpět domů. Autor zmiňuje dva typy zaměstnání. První s nižším výdělkem a možností práce přes čas, například v sektorech stavebnictví, textilních závodech, úklidových služeb a pohostinství a druhý typ s odměnou tarifního předpisu. Jednalo se o namáhavou a nebezpečnou práci s neblahým zdravotním následkem, jako je práce s azbestem, či na montážních linkách. Profesní a sociální vzestup byl prakticky nemožný, přesto svou prací budovaly základy pro domácí pracovníky a jejich snazší postup vzhůru.

„Zatímco v letech 1960–1972 počet výdělečně činných osob ve Spolkové republice klesl v případě domácích zaměstnanců o 2,3 milionu, vzrostl podíl zahraničních pracovníků na celkovém počtu zaměstnaných z 1,3 % v roce 1960 na svou nejvyšší hodnotu 11,9 % v roce 1973“ (Bade, 2005, s. 297).

4.1.2. Sloučení rodin

Oficiální spolupráce Turecka s Německem započala roku 1961, kdy stanovené podmínky byly podepsány a ustanoveny smlouvou. Otázkou byl nedostatek německých pracovních sil a odpovědí levná pracovní síla z Turecka pro průmysl. Již v letech 1955-1973 „náborové komise“ prováděly svůj výběr ve výchozích zemích doprovázené lékařskými prohlídkami. Zprvu byl zaveden rotační systém, který měl zaručit stálou a pravidelnou obměnu pracovníků, avšak skutečnost byla bez násilného tlaku na požadavky, čímž bylo možné smlouvy snadno prodloužit. Rotační klauzule v německo-turecké smlouvě (1961-1964) stanovila pobyt pracovníků na dobu dvou let. Finanční náročnost opakovaných nákladů pro výběr nových pracovních sil donutila německé podnikatele postavit se proti opakované rotaci a mnoho z nich provádělo výběr bez účasti náborové komise i často prostřednictvím svých zaměstnanců (Bade, 2005; Hesová, 2005)

Roku 1973 bylo Německo donuceno krizí přerušit pracovní nábor, avšak příliv Turků pokračoval díky povolenému slučování rodin z roku 1974 a celkový počet se zdvojnásobil. Tímto se v Německu rozlišují další generace. Do druhé generace se řadí děti prvních gastarbeiterů, které se na území Německa již narodily, nebo se za rodiči přistěhovaly. Do třetí generace patří dnešní děti, které je jen těžko chápat jako přistěhovalce. Otázkou zůstává, do jaké míry se každý občan tureckého původu cítí být Němcem a na kolik Turkem (Hesová, 2005).

Oboustranný dlouholetý zájem trval po celou dobu ekonomického růstu, i když byl na krátký čas přerušen krizí roku 1966/67. Celosvětový „ropný šok“ roku 1973 byl pro evropské země indikátorem s vysokým podílem migrantů k ukončení náboru, přesto od konce šedesátých let 20. století byl patrný přechod od migračního koloběhu k řetězové migraci. Během sedmdesátých let se možnost migrantů „zůstat nebo jít“ minula původním účinkem odchodu zahraniční pracovní síly a fakt, že návrat domů by znamenal opustit lepší životní úroveň a ztrátu dosažené kvalifikace, nahrál dalšímu slučování rodin (zajištěno evropským ustanovením na ochranu rodiny), příchodu nových členů a přesunu životní základny do cílové oblasti. Dodatečné přistěhování dětí bylo ovlivněno zvláštním typem sociálních dávek (Bade, 2005).

4.2. Demografie

4.2.1. Německo – obecná charakteristika

Středoevropský stát Německo, jeden z členů Evropské Unie je tvořen z 16 spolkových republik a od roku 1984 je demokratickým parlamentním spolkovým státem. Každá země má svoji vlastní ústavu, parlament a vládu. V Německu se na zákonodárství a hájení zájmů podílí Spolkový sněm a Spolková rada, která je složená z delegátů zemských vlád. Od roku 1991 je hlavním městem Berlín (3,4 milionů obyvatel). Téměř 53 milionů lidí se hlásí ke křesťanské víře, dále zde žije zhruba 3,3 milionů muslimů, 230 000 buddhistů, 100 000 židů a 90 000 hinduistů (Roßberg, 2005).

4.2.2. Rozložení obyvatelstva

Německo s rozlohou 357 021 km² a počtem obyvatel 82,5 milionů řadí k nejlidnatějším zemím Evropy. Žije zde zhruba 7,3 milionů cizinců (8,8 % obyvatel), z toho 1,8 milionů Turků. Počet obyvatel v Berlíně dosahuje 3,4 milionů a 13,9 % z celkového počtu tvoří cizinci ze 183 států. K největším národnostním menšinám patří občané turecké národnosti buď s německým i tureckým občanstvím nebo jen s německým (Roßberg, 2005). Druhou nejpočetnější skupinou cizích národností v SRN jsou Italové (517 473), Poláci (398 513), Řekové (278 063) a Chorvati (221 222) (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2012).

4.3. Integrace

4.3.1. Náboženství

Náboženské složení v Turecku činí 99,7 % obyvatelstva jako muslimové (většina sunnité, menšina alevité) a 0,3 % ostatní (ortodoxního, gregoriánského, židovského, katolického a protestantského vyznání). K islámu se hlásí zhruba miliarda obyvatelstva naší planety a jeho hranice jsou dávno za středomořsko-středovýchodním regionem, kde islám vznikl a zakotvil. Z velké části dnes žijí muslimové v oblastech Asie a Afriky a v milionových komunitách v zemích Evropy a Ameriky (Vondra, 1995).

Tabulka č. 1 Náboženské složení v Německu

Katolíci	29,4%
Evangelíci	29,4%
Židé	0,2%
Muslimové	4,6%
Ostatní náboženství	1,8%
Bez vyznání	34,8%

(Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2012)

Náboženství a dodržování tradic je ve všech zemích rozdílné. V Turecku je silná tradice „sekularismu“ – vláda je nezávislá na náboženství a jsou od sebe striktně odděleny. Všichni občané mají podle turecké ústavy zajištěnou svobodu vyznání, ale vláda kontroluje tato ustanovení v praxi.

Počátky islámu se datují k působení proroka Muhammada (asi 570 - 632) v rodné Mekce a v posledních deseti letech Medíně. Základní souhrn poznatků o vzniku islámu přináší Korán, spolu se vším, co muslimové chápou jako časové vymezení a důvody zjevení nebo seslání jednotlivých koránských veršů a súr. Muslimové chápou význam svého náboženství ve smyslu „odevzdání se“ nebo „podřízení se“ Boží vůli, případně i jako ustanovení míru a jako proroci, Boží poslové, byli obdařeni zjevenými knihami –

Písmem. Za Muhammada byla zavedena závazná pravidla pro bohoslužbu a povinnosti věřícího vůči Bohu – „sloupy náboženství“: vyznání víry (šaháda), modlitba (salát, persky a turecky namáz), náboženská sociální daň (zakát), třicetidenní půst v měsíci ramadánu (saum) a pouť do Mekky (hadždž) (Kropáček 1995).

Islám v Evropě – Německo

Neutralita je v Německu dána rovností náboženství uvnitř státu a přijetím náboženských organizací, proto je neutralita tohoto druhu nazývána *zahrnující*. V opozici stojí neutralita *vylučující*, která je typickým příkladem Francie.

V obou případech funguje neutralita státu ve vztahu k církvím a oddělení církve od státu. Církevní odluka od státu je stanovena ústavou, ale stejně tak je jim umožněna spolupráce v oblasti vzdělání a sociálních služeb, a to státem možný výběr daní od členů organizace jejím jménem pro další financování náboženských, kulturních a vzdělávacích činností. Avšak je zde absence hlavní islámské organizace jako veřejně-právní a to z důvodu nemožnosti stanovení dominanty jedné ze soupeřících organizací. Z počátku v Německu nebyla možnost náboženského vyučování, což bylo způsobeno pasivitou turecké vlády a koranické školy byly zprvu řízeny sektářskou podobou. Od 70. let se organizace dělily na radikální a umírněné. Svaz islámských kulturních center, založen 1973, hlásal tureckým muslimům vytváření paralelní společnosti v Německu. Naopak organizace Národní pohled (v 90. letech vládní účast) se přičinila k rozvoji kulturních, sportovních a vzdělávacích činností pro mládež (Baršová, Barša, 2005).

Postavení muslimů je dáno neschopností německé identity pojímat další cizí prvky do německé společnosti. Pro muslimy je tento fakt výsledkem nedosažení statutu uznaného náboženství a tato jedna z největších náboženských komunit je stále v druhořadém postavení, naopak tomu bylo v případě katolíků, protestantů a židů. Ze zákona nemají právo na podporu vlastních institucí, financování z daní příslušníků komunity a možnosti vzdělávání. Opačné hledisko disponuje výhodou větší nezávislosti na státu a preferují i finanční nezávislost - vybírají vlastní daně na základě islámské tradice povinnosti muslimů odevzdat almužny, *zakát*, které jsou vlastním zdrojem financování. V Německu nebyl vytvořen jednolitý islamistický proud a to díky monokulturnímu charakteru islámu, který zachoval silné vazby v rámci komunity Turků. Od roku 1980 působí Německá rada

muslimů, ale její pravomoc je zanedbatelná v interním vztahu muslimské komunity a dalšího vývoje islámu. Stejně jako v ostatních evropských zemích i v Německu je snaha o postupné překonávání etnické definice vlastní identity a posun k definici na základě hodnot islámu (Roy, 2004).

4.3.2. Diskriminace

Nošení muslimského šátku – hidžab

Muslimské ženy jsou povinny nosit *hidžab*, tak, jak je ustanoveno v Koránu. Tímto je vyjádřena jejich cudnost a skromnost a každá žena musí být tak zahalena na veřejnosti. Zahalení lze pojmut od pouhého šátku přes vlasy až k celkovému zakrytí těla, pouhou výjimkou jsou oči. Vystává otázka, jak tento problém řešit v Německu. Jak u osob zastávající veřejné funkce, tak u žen obecně. Z prvního hlediska je kladena otázka, zda svoboda vyznání není spojována s výkonnou složkou funkce na základě náboženských předpokladů a nedochází k identifikaci státu s daným náboženstvím. Druhé hledisko se týká osob bez funkce veřejné a otázkou je, za jakých podmínek lze na veřejnosti omezovat svobodu vyznání (nošení šátku) v zájmu zachování společenského smíru (Bobek a kol., 2007).

Jak je známo, velmi probíraným tématem posledních let je nošení muslimského šátku ve školách. I když Německo zastává „zahrnující“ náboženskou neutralitu, vystává diferenciací nošení šátků u žákyň a učitelek ve školách. Zatímco u žákyň je jasně dána tolerance v tomto směru, učitelkám by se podle trendu prosazovaného některými zemskými parlamenty v navrhovaných zákonech měly šátky zakázat. Toto celé projednávání vyvstalo na popud Ústavního soudu SRN, kdy roku 2003 bylo ustanoveno jednotlivé doložení zákazu islámského šátku ve veřejných institucích a školách v souladu s legislativním rozhodnutím jednotlivé země (Baršová, Barša, 2005).

4.3.3. Občanství

Německo dosahuje počtu 82,5 milionu obyvatel. Žije zde asi 7,3 milionu cizinců, z toho 6,7 milionu se státní příslušností. Hrubý odhad počtu žijících přistěhovalců Tureckého původu je 1,8 milionu, ale s německým občanstvím je zapsáno na 1,6 milionu tureckých občanů. Bez státní příslušnosti – bez uvedení žije v Německu cca 56 000 obyvatel. Z celkového počtu registrovaných Turků je uveden údaj z roku 2010: počet narozených v Německu 530 00 a počet narozených v zahraničí 1 099 369.

Tabulka č. 2 Zahraniční obyvatelstvo v Německu ke 31.12.2010 – rozděleno podle pohlaví a státní příslušnosti.

Státní příslušnost	Celkem	Muži	Ženy
Celkem	6753621	3443814	3309807
Evropa	5374752	2750028	2624724
Turecko	1629480	852 633	776 847
Zbytek Evropy	971 084	452 127	518 957
Afrika	271 431	153 921	117 510
Amerika	215 213	98 699	116 514
Asie	824 351	402 118	422 233
Austrálie a Oceánie	11 895	6450	5445
Bez státní příslušnosti, bez uvedení	55 979	32 598	23 381

(Spolkový statistický úřad, 2012)

4.3.4. Vzdělání

V dokumentu integrace imigrantů do vzdělávacího systému (2009) jsou uvedeny opatření a popsány modely výuky. Nástupnická opatření do nového školního prostředí ve prospěch integrace cizinců nabývají různých hodnot. Jedná se například o psychologické poradenství, či sociální asistenci při vyřízení formalit. Poskytování tlumočnicků není v Německu povinností, jako je tomu ve státech Švédsko a Finsko.

Existují dva modely výuky ve smyslu pomocného mechanismu přistěhovalcům. Modely nejsou oddělovány a v praxi jsou nabízeny do vzdělávacího systému.

1. Model integrované výuky - cizinci jsou zařazeni do vzdělávacího proudu dle vhodně stanovené úrovně. Děti jsou zařazeny do klasických tříd spolu s dětmi stejné věkové kategorie. Jazyková vybavenost je podmínkou určení a následná jazyková příprava je nabízena jednotlivcům v průběhu výuky. Případné doučování je věcí dohody.
2. Model oddělené výuky – cizinci jsou separováni od ostatních žáků, je jim věnována zvláštní pozornost a tempo výuky je přizpůsobeno potřebám studentů. Záměrem je speciální pomoc především v jazykové oblasti. Délka odděleného studia nepřesahuje jeden rok. Tento model je výhradně uplatňován v procesu integrace tureckých přistěhovalců, kteří prokazují menší vzdělávací schopnost.

Dalším stupněm a možností vzdělání jsou gymnázia. V Německu není dvojjazyčné gymnázium výjimkou, naopak samozřejmostí. Financování těchto škol je zajištěno z hlavní části podporami státu a jsou velmi dobře integrovány v německém vzdělávacím systému. Soukromá turecká gymnázia (Kolín, Stuttgart, Mannheim) jsou možností pro sociálně silnější rodiny, kde je provoz ústavu orientován dle mentality a zvyklostí menšiny. Eventualita soukromých gymnázií je převážně pro žáky nezvládající průběh výuky v Německých školách (Deutschmann, 2010).

Prostřednictvím turecké vlády je posíláno do Německa jisté množství učitelů, způsobilých vyučovat nejen turecký jazyk, ale i další předměty, jako jsou zeměpis, dějepis i náboženství. V některých školách (Bavorsko, Hamburg, Berlín) si žáci mohou zvolit turečtinu jako řádný obor (Tamtéž, 2010).

4.3.5. Stravování

Turecká kuchyně se řadí svou rozmanitostí k těm nejlepším a nejzdravějším na světě. Byla ovlivněna mnoha kulturami, jako francouzskou kuchyní v polovině devatenáctého

století či arabskou a islámem. Díky geografickému rozložení Turecka, přítomnost Středozemního a Černého moře, je možnost využívat vlastních zásob ryb a darů moře. Centrálním místem vzniku byla Anatolie. Podle regionů a rozdílných kořenů se v Turecku liší i místní kuchyně a její speciality a můžeme zde řadit černomořskou kuchyni, anatolskou či antepskou kuchyni. Turecké jídlo je zdravé, lehké a lehce kořeněné, s použitím velkého množství ovoce a zeleniny. Obžerství je v Turecku vystřídáno střídmostí a plně vynahrazeno rozmanitostí a barevností pokrmu. Zároveň je nutno při přípravě dodržovat jistá omezení ve vztahu jídla a koránu. Jedním z hlavních je příprava masa - nesmí být připraveno ze zvířete, které nebylo usmrceno jinak, než podříznutím hrdla. V současné době se využívá skopové a jehněčí maso a vepřové maso je muslimům zapovězeno (Neuman-Adrian, 2010; Savaşkan, 2010)

Stejně tak i německá kuchyně má svá specifika a její různorodost se odráží v regionálním rozdělení. Příkladem může být jihozápadní inspirace kuchyně francouzské nebo vliv švýcarské či rakouské kuchyně, patrný spíše na jihu. Svou severní polohou udává Německo své kuchyni ráz tučných kalorických jídel a masových pokrmů. Známe především tradiční speciality, jako jsou eintopf, bratwurst, knedlíky, německé uzeniny, paštiky a bílé klobásy. Oblibou je příprava zelných polévek, brambor na mnoho způsobů a pečení mnoho druhů chleba a známých dezertů, jako je štrúdl, palačinky nebo koblíhy (Turecká kuchyně, 2011)

Přímé působení dvou různých asimilačních národností se odráží i na způsobu přípravy mnoha tradičních pokrmů. Turecká a Arabská migrace přinesla do Německa své kulinařské tradice. Konkrétním případem je příprava a prodej pokrmů v Berlíně, již od roku 1971. Během dlouhého integračního procesu je zde zaznamenatelná snaha o aklimatizaci turecké kuchyně. V samotném Berlíně najdeme mnoho klasických restaurací a podniků, kde vaří stejně jako v Turecku, avšak poněmčení této kuchyně je typické, kde německé prvky jsou přeneseny do receptů a přípravy. V obráceném procesu poturečtit německou kuchyni nedochází v tak velké a časté míře, jelikož německé předpojetí svého národa i zde zastupuje velkou roli. Nejčastějším setkáním s mnoha variantami turecko-německých jídel je právě na ulicích, kde turečtí obyvatelé prodávají své produkty v ambulancích prodejnách, kamenných obchodech nebo moderních fast foodech. Známý a nejtypičtější je *döner kebab* (otáčený kebab), má původ v Burse nedaleko od Istanbulu. Stal

se oblíbeným i v západní Evropě, avšak výsledek přizpůsobení tohoto pokrmu místním podmínkám, vystřídal původní telecí variantu za kuřecí. Vepřová alternativa je nepřijatelnou vzhledem k zákazu muslimů jíst vepřové maso, ale v Německu i to není výjimkou. V Turecku oblíbený *falafel*, který původně pochází z Egypta, je i zde ve své podobě žádanou stravou. Jedná se o vegetariánský pokrm (smažené kuličky cizrny se zeleninou, zabalené do pita chleba a zalité jogurtovou omáčkou). Turecké menu zahrnuje i *lahmacun*, což je tenká placka těsta posypaná mletým masem (hovězí, jehněčí), se zeleninou a citronovou šťávou. I zde najdeme atypickou přípravu v záměně druhu masa nebo přidáním různých druhů omáček na způsob dnešní pizzy (Savaşkan, 2010).

5. Zhodnocení výsledků

5.1. Přehled vyhodnocení – Němci

Vyplněno celkem: 153

Výchozí aspekty: věk, pohlaví, předpokládaná míra tolerance, skutečná míra tolerance

5.1.1. Sumarizace výsledků

Získaná data z vyplněných dotazníků byla zpracována do přehledné tabulky, která slouží pro lepší přehled v dané problematice. Údaje poukazují na vnímání turecké minority německou majoritou.

Na základě celkové sumarizace následně proběhlo vyhodnocení jednotlivých aspektů, které ovlivňují každé oddíly zvlášť.

1. Pohlaví	Muž	83	
	Žena	70	
2. Věk	15 – 25	46	
	26 – 45	60	
	46 – 65	47	
3. Stupeň vzdělání	Základní	31	
	Středoškolské s maturitou	51	
	Vysokoškolské s titulem	44	
	Bez vzdělání	27	
4. Zaměstnání	Student	38	
	Manuální práce	23	
	Asistent	19	
	Vedoucí pozice	24	
	Soukromý podnikatel	37	
	Bez zaměstnání	12	
5. Bydliště	Městská část	92	
	Blízko komunity	49	
	Venkovská oblast	12	
6. Rodina	Ano	84	
	Ne	69	
	Ano/počet dětí (průměr)	2	
7. Jak vnímáte Turky	Mít za sousedy Turky	Vadilo	105
		Nevadilo	48
	Máte za sousedy Turky	Ano	51
		Ne	102
	Mít v rodině zástupce tureckého původu	Vadilo	96
		Nevadilo	57
	Máte v rodině zástupce tureckého původu	Ano	36
		Ne	117
	Spolupracovat s Turky v zaměstnání/ve škole	Vadilo	82
		Nevadilo	71
	Stravovat se v tureckých restauracích	Vadilo	36
		Nevadilo	119
	Stravujete se v tureckých restauracích	Ano	91
		Ne	62
	Užívat služeb poskytovanými Turky	Vadilo	24
		Nevadilo	129
Užíváte služeb poskytovanými Turky	Ne	67	
	Ano	86	
Mít milostný poměr/ vztah	Vadilo	92	
	Nevadilo	61	
8. Víra	Věřící	82	
	Nevěřící	56	
	Nevyjádřili se	15	

9. Diskriminace	Pozitivní	62
	Negativní	91
10. Udržujete kontakty s Turky	Ano	84
	Ne	69
	Ano – příklady	PC, přátelé, spolužáci, pracovní kontakt

5.1.2. Věk – věková kategorie a její vliv

Hledisko věkové struktury je obsaženo v uvedeném rozdělení. Dosažené vzdělání, víra a diskriminace je podmíněno věkem. V jednotlivých kategoriích jsou vyhodnoceny nejčtenější odpovědi, které zastupují danou věkovou skupinu.

		15 – 25	26 – 45	46 – 65
		46	60	47
Stupeň vzdělání	Základní	31	15–25	Středoškolské s maturitou
	Středoškolské s maturitou	51	26–45	Vysokoškolské s titulem
	Vysokoškolské s titulem	44	46–65	Středoškolské s maturitou
	Bez vzdělání	27		
Víra	Věřící	82	15–25	Nevěřící
	Nevěřící	56	26–45	Věřící
	Nevyjádřili se	15	46–65	Věřící
Diskriminace	Pozitivní	62	15–25	Pozitivní
	Negativní	91	26–45	Negativní
			46–65	Negativní

V sekci stupeň vzdělání lze předpokládat logickou úvahou, že s nižším věkem je míra vzdělání nižší. V letech 26 – 45 byla zjištěna míra vzdělání odpovídající vysokoškolskému vzdělání a v letech 46 – 65 pouze středoškolskému s maturitou, což bylo podmíněno dobou a možnostmi navazujícího studia. Z hlediska víry převažuje skupina věřících, ale ve věku 15 – 25 jsou zaznamenáni převážně nevěřící. Faktorů proč je tomu právě tak je mnoho. Postupující nová doba upřednostňuje samostatnost a mladá generace se neupíná tolik na vyznání, jak tomu bylo dříve. Otázka vlivu věku na diskriminaci, byla vyhodnocena

spíše negativně. Výjimkou byla kategorie 15 – 25, kde diskriminace Němců Turky nebyla tolik patrná. Špatné vztahy s minoritou byly uvedeny například špatnou spoluprací na pracovišti, bezohledností ve společnosti, neochotou se přizpůsobit německému životu a nedostatečnou hygienou v domácnostech.

5.1.3. Pohlaví a jeho vliv

Hledisko genderového vlivu je uvedeno ve vypracovaném rozdělení. Pohlaví má vliv na dosažené vzdělání a lze určit, jestli je skupina diskriminována v pozitivním nebo negativním směru.

	Muž	83	
	Žena	70	
Zaměstnání	Student	38	Muž Student, podnikové zaměstnání
	Manuální práce	23	Žena Student, asistent
	Asistent	19	
	Vedoucí pozice	24	
	Soukromý podnikatel	37	
	Bez zaměstnání	12	
Diskriminace	Pozitivní	62	Muž Negativní
	Negativní	91	Žena Negativní

Uvedená nejčtenější zastoupení odpovědí ve vztahu vlivu pohlaví a zaměstnání pro mužské zastoupení je práce v podnikovém zaměstnání. Řadíme sem převážně soukromé podnikatele a vedoucí pozice ve firmě. Značnou skupinu tvoří studenti (bez ohledu na studující obor a následné uplatnění). Pro ženské zastoupení je ve výsledku typické zaměstnání v podniku jako asistentka či výpomocná síla. I zde není méně dominantní skupina studentů.

5.1.4. Předpokládaná míra tolerance

Při dotazování na potencionální kontakt s Turky lidé odpovídali s různou mírou vstřícnosti a tolerance. Z odpovědí lze vyvodit výsledek, který je níže rozdělen do dvou kategorií: *blízky osobní kontakt* a *neosobní kontakt*.

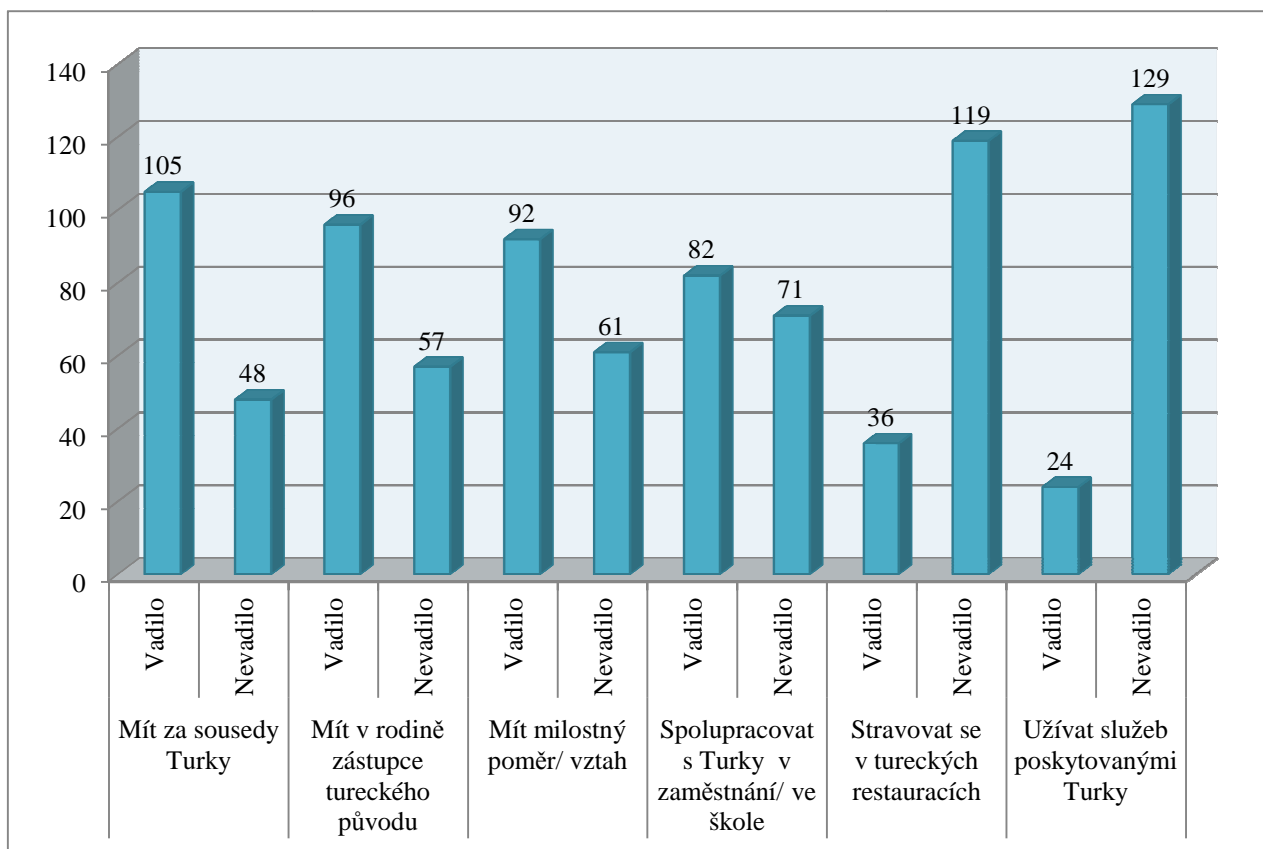
Předpoklad	Vadilo/ Nevadilo	
Mít za sousedy Turky	Vadilo	105
	Nevadilo	48
Mít v rodině zástupce tureckého původu	Vadilo	96
	Nevadilo	57
Spolupracovat s Turky v zaměstnání/ve škole	Vadilo	82
	Nevadilo	71
Stravovat se v tureckých restauracích	Vadilo	36
	Nevadilo	119
Užívat služeb poskytovanými Turky	Vadilo	24
	Nevadilo	129
Mít milostný poměr/vztah	Vadilo	92
	Nevadilo	61

Blízky osobní kontakt zahrnuje otázky vztahující se zasažení do osobního života. Většině zodpovězených by vadilo mít Turka za svého souseda, jako zástupce rodinného kruhu, pracovního kolegu nebo životního partnera. Nepřipouští si zásah minority do svého soukromí a tím tak vyčleňují tureckou menšinu a znemožňují její integraci. Tuto skutečnost nelze přiřknout jako vinu pouze německé majoritě, ale problémovým chováním a svou neochotou se začlenit do společnosti nese značný podíl viny i turecká minorita.

Neosobní kontakt vypovídá o neformálním setkání se s tureckou menšinou, nezasahující do osobního života jedince. Jedná se zejména o užívání služeb nabízené Turky v oblastech,

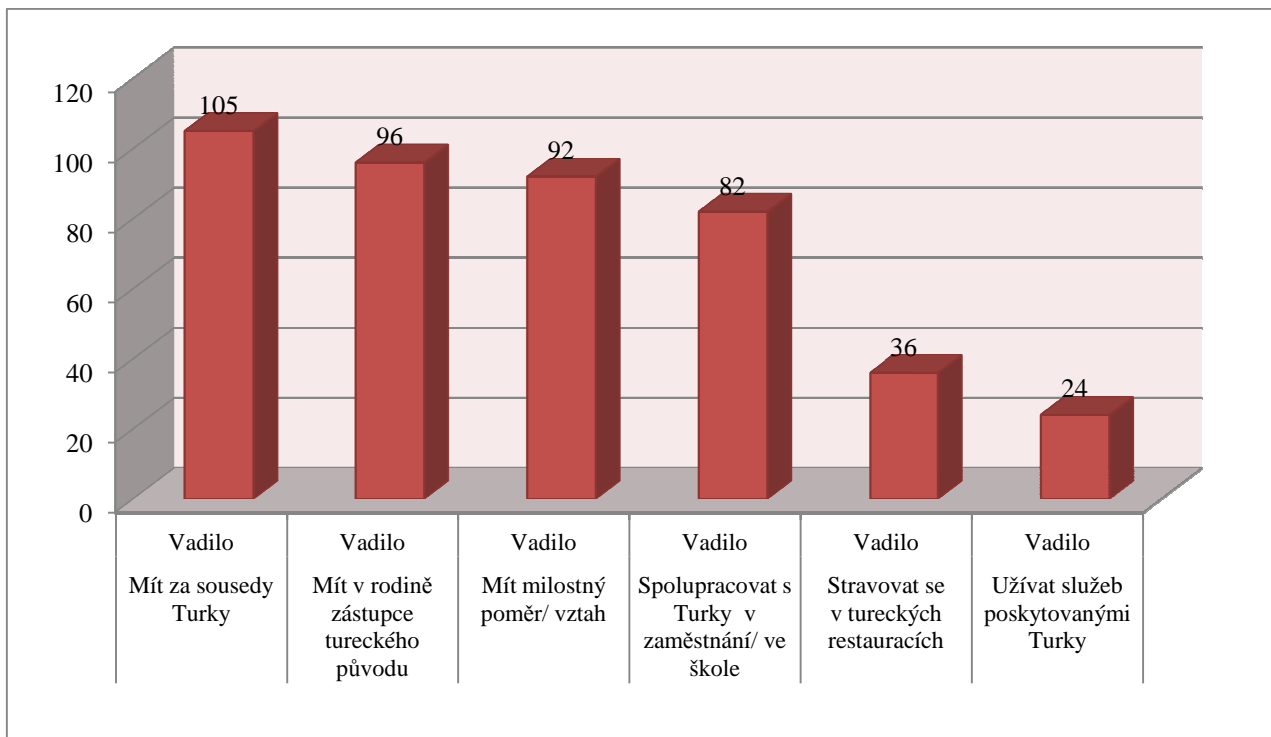
jako jsou restaurace, bary, kadeřnictví, obchody, autodílny a jiné. Většina dotazovaných projevila zájem a míru ochoty. Problém by zde mohl být předsudek vůči menšině a následná neochota užívat jejich služeb.

Graf č. 1 Předpokládaná míra tolerance

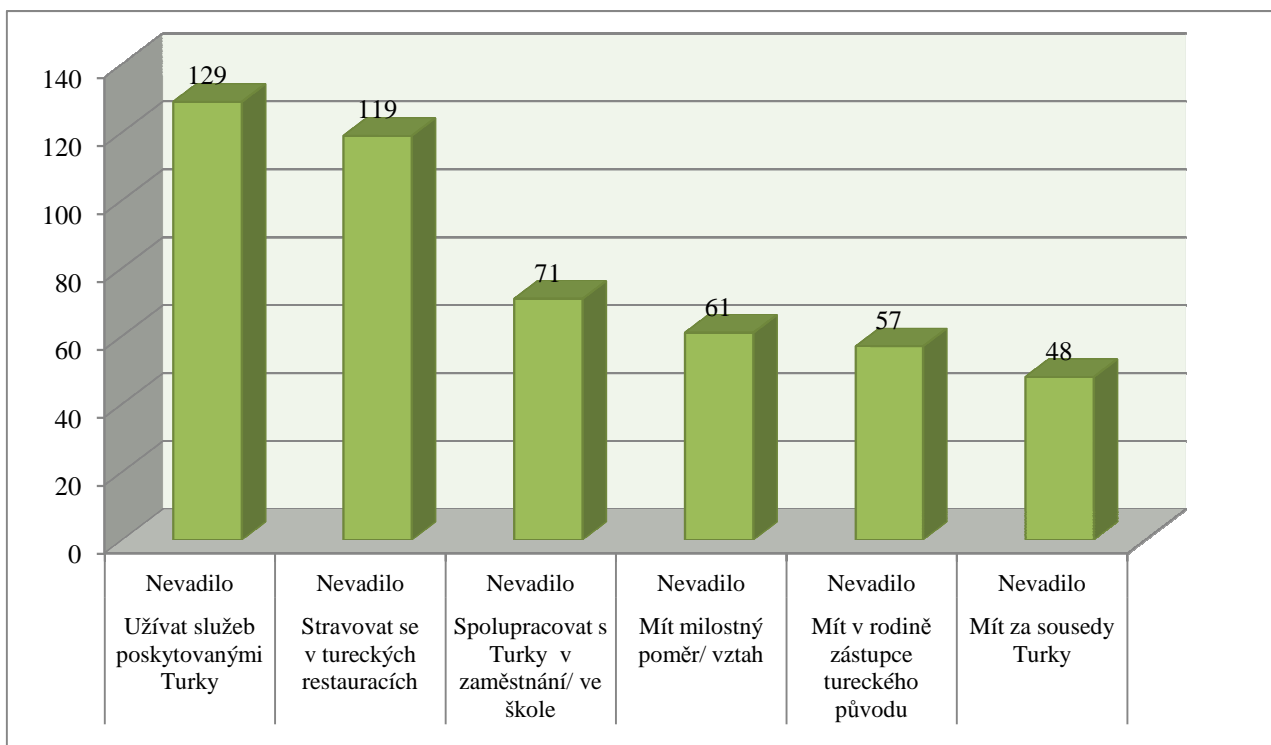

Následující grafy 2 a 3 vykazují shrnutí předpokládané míry tolerance v pozitivním i negativním směru. Data jsou seřazena sestupně a lze zde jednoznačným způsobem určit, které položky skutečnosti by dotazované německé majoritě vadily více či méně a naopak.

Graf č. 3 Negativní předpoklad tolerance

Graf č. 4 Pozitivní předpoklad tolerance

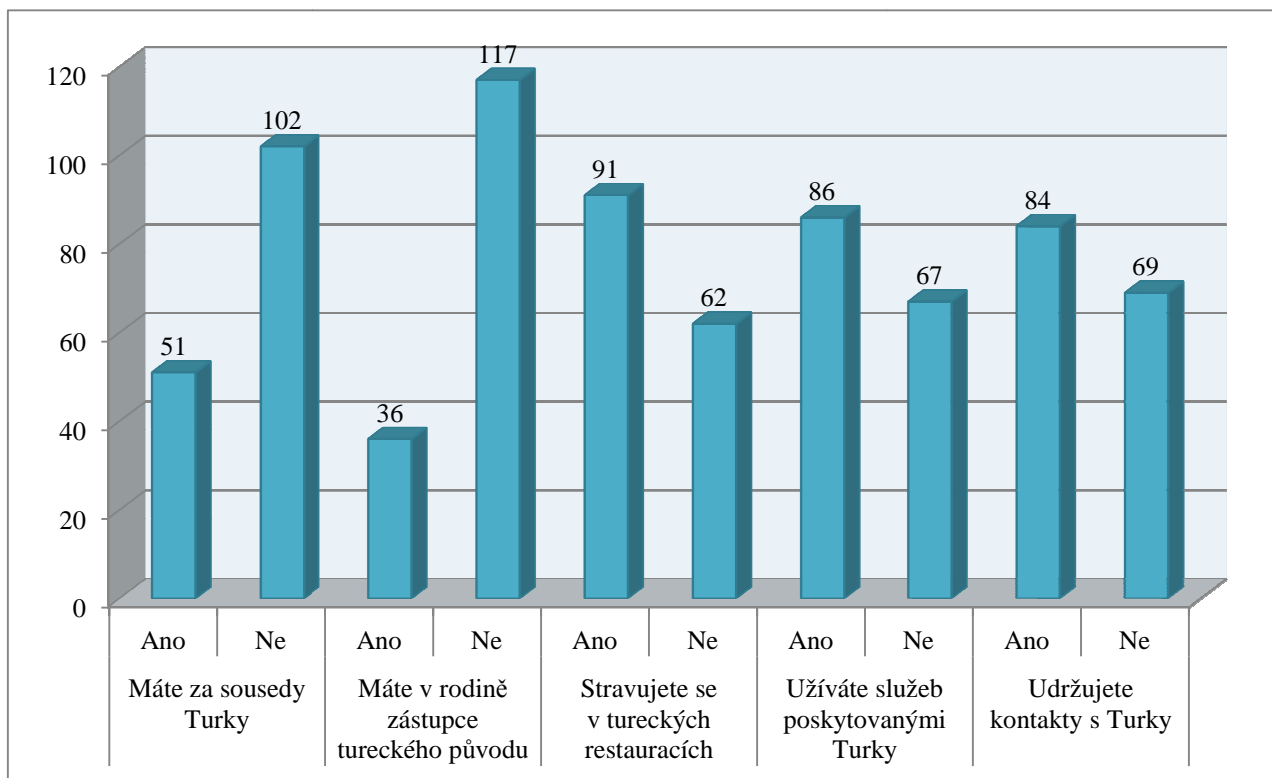

5.1.5. Skutečná míra tolerance

Interpretace výsledků skutečné míry tolerance vychází z grafu předpokladu. Je zde jednosměrná závislost míry tolerance a stávajícího či budoucího faktu. Z rozdělení *blízkého osobního kontaktu* zde plyne skutečný nezájem. Ohledně Turků jako sousedů nelze jednoznačně určit výpověď. Tento fakt je ovlivněn demografickými faktory. *Neosobní kontakt* a vysoká tolerance vůči tureckým službám zde určuje jasnou dominanci opravdového užívání služeb. Podíl zamítnutí se vztahuje k diskriminaci nebo faktu nezájmu o danou službu obecně. Otázka - *Udržujete kontakt s Turky?* - ve výsledku byla ohodnocena těsně vedoucím poměrem kladných odpovědí. Uvedené příklady: prostřednictvím počítače, jako přátelé, spolužáci nebo pracovní kontakt.

Skutečnost	Ano/ne	
Máte za sousedy Turky	Ano	51
	Ne	102
Máte v rodině zástupce tureckého původu	Ano	36
	Ne	117
Stravujete se v tureckých restauracích	Ano	91
	Ne	62
Užíváte služeb poskytovanými Turky	Ne	67
	Ano	86
Udržujete kontakty s Turky	Ano	84
	Ne	69

Graf č. 4 Skutečná míra tolerance

5.2. Přehled vyhodnocení – Turci

Vyplněno celkem: 160

Výchozí aspekty: věk, pohlaví, vzdělání

5.2.1. Sumarizace výsledků

Získaná data z vyplněných dotazníků byla zpracována do přehledné tabulky, která slouží pro lepší přehled v dané problematice. Údaje jsou podkladem pro určení dosažené míry integrace minority.

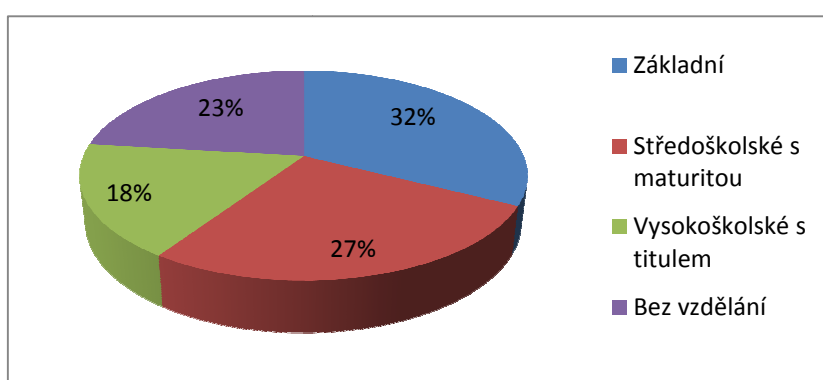
Na základě celkové sumarizace následně proběhlo vyhodnocení jednotlivých aspektů, které ovlivňují každé oddíly zvlášť.

1. Pohlaví	Muž	90
	Žena	70
2. Věk	15 - 25	61
	26 - 45	76
	46 - 65	43
3. Stupeň vzdělání	Základní	52
	Středoškolské s maturitou	43
	Vysokoškolské s titulem	28
	Bez vzdělání	37
4. Jazyk a místa jeho používání	Turečtina	
	Škola	14
	Společnost	39
	Domov	107
	Němčina	
	Škola	34
	Společnost	112
	Domov	51
5. Úroveň německého jazyka	Písmem	
	Začátečník	11
	Mírně pokročilý	28
	Pokročilý	69

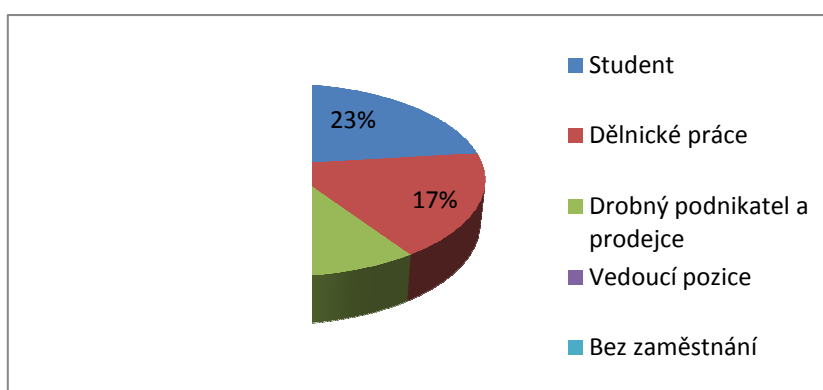
	Profesionál	52
	Slovem	
	Začátečník	9
	Mírně pokročilý	17
	Pokročilý	48
	Profesionál	86
6. Zaměstnání	Student	37
	Dělnické práce	28
	Drobný podnikatel a prodejce	60
	Vedoucí pozice	18
	Bez zaměstnání	17
7. Bydliště	Městská část	37
	Komunita	107
	Venkovská oblast	16
8. Občanství	Turecké	44
	Německé	97
	Dvojí	19
9. Rodina	Ano	87
	Ne	73
	Ano/počet dětí (průměr)	2
10. Smíšená manželství	Ano	15
	Ne	72
11. Vnímáte sebe více jako	Turka	94
	Kurda	13
	Němce	53
12. Víra	Dodržování tradic	106
	Odstup od tradic	54
13. Diskriminace	Pozitivní	58
	Negativní	102
14. Jak často a jestli vůbec jezdíte do Turecka	Nikdy	91
	1x ročně	48
	Vícekrát	21
15. Udržujete kontakty s příbuznými v Turecku	Ano	61
	Ne	99
	Ano - příklady	PC, korespondence, návštěvy, finanční podpora
16. Gastronomie – vaše oblíbené jídlo	Německý kuchyně	57
	Turecká kuchyně	103
17. Jaké oblečení preferujete	Tradiční	90
	Konzervativní	36
	Moderní	98
18. Jaký styl hudby posloucháte	Turecká moderní	49
	Moderní světová	85

	Turecká klasická	33
19. Navštěvujete komunitní centra	Ano	108
	Ne	52
20. Uvažujete nad návratem zpět do Turecka	Ano	37
	Ne	123

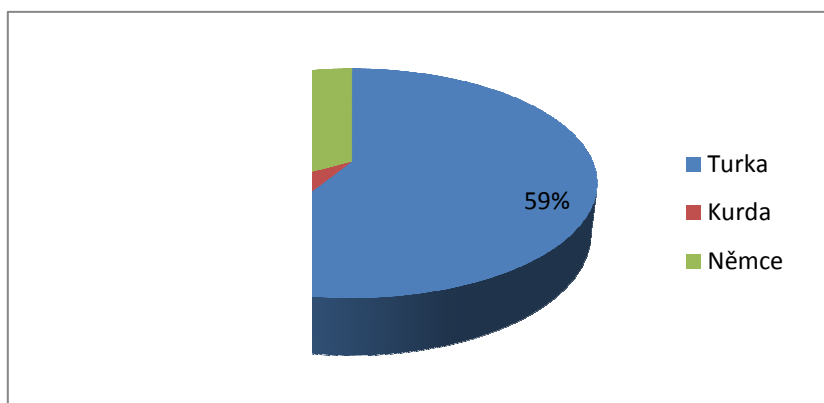
Graf č. 5 Stupeň vzdělání

Graf č. 6 Zaměstnání

Graf č. 7 Vnímáte sebe více jako

5.2.2. Věk – věková kategorie a její vliv

Hledisko věkové struktury je obsaženo v uvedeném rozdělení. Dosažené vzdělání, víra a diskriminace je podmíněno věkem. V jednotlivých kategoriích jsou vyhodnoceny nejčetnější odpovědi, které zastupují danou věkovou skupinu.

	15 - 25	61		
	26 - 45	76		
	46 - 65	43		
Stupeň vzdělání	Základní	52	15 - 25	Základní
	Středoškolské s maturitou	43	26 - 45	Středoškolské s maturitou
	Vysokoškolské s titulem	28	46 - 65	Základní
	Bez vzdělání	37		
Jazyk a místa jeho používání	Turečtina		15 - 25	Společnost
	Škola	14	26 - 45	Společnost
	Společnost	39	46 - 65	Domov
	Domov	107		
	Němčina		15 - 25	Škola/Domov/společnost
	Škola	34	26 - 45	Společnost
	Společnost	112	46 - 65	Společnost
	Domov	51		
Úroveň německého jazyka	Písmem			
	Začátečník	11	15 - 25	Pokročilý
	Mírně pokročilý	28	26 - 45	Profesionál
	Pokročilý	69	46 - 65	Mírně pokročilý

	Profesionál	52		
	Slovem			
	Začátečník	9	15 - 25	Profesionál
	Mírně pokročilý	17	26 - 45	Profesionál
	Pokročilý	48	46 - 65	Pokročilý
	Profesionál	86		
Zaměstnání	Student	37	15 - 25	Student
	Dělnické práce	28	26 - 45	Drobný podnikatel
	Drobný podnikatel a prodejce	60		a prodejce
	Vedoucí pozice	18	46 - 65	Drobný podnikatel
	Bez zaměstnání	17		a prodejce
Rodina	Ano	87	15 - 25	Ne
	Ne	73	26 - 45	Ano
	Ano/počet dětí (průměr)	2	46 - 65	Ano
Víra	Dodržování tradic	106	15 - 25	Dodržování tradic
	Odstup od tradic	54	26 - 45	Odstup od tradic
			46 - 65	Dodržování tradic
Diskriminace	Pozitivní	58	15 - 25	Pozitivní
	Negativní	102	26 - 45	Negativní
			46 - 65	Negativní

Zhodnocení:

15–25

Pro dotazované respondenty této věkové kategorie je charakteristická skupina studentů. Vyznačují se základním vzděláním s možností navazujícího studia ve smíšených školách. Následné ukončení studia, postup či uplatnění znalostí ve společnosti nebylo předmětem výzkumu. Jazyková adaptace je určena profesionální úrovni a písemná znalost německého jazyka dosahuje pokročilého výsledku. Němčina je užívána ve všech sférách (škola, domov a společnost), jak integrace vyžaduje. Turečtinou mluví v největším měřítku ve společnosti mezi sebou, napříč generacemi a vrstevníky. Poznatkem na základě rozhovorů při terénním výzkumu byl fakt, kdy v turecké domácnosti rodiče preferují užívání německého jazyka z důvodu lepšího přizpůsobení potomků ve společnosti. Zde je aplikován efekt třetí generace, kdy se tato generace navrácí k tradicím a snaží se opět přiblížit ke svým kořenům. Otázka diskriminace byla vyhodnocena v pozitivním měřítku.

26–45

Střední vrstva věkového rozlišení vykazuje středoškolský stupeň vzdělání, proto ovládnutí německého jazyka je určeno profesionální úrovní a z tohoto hlediska umožňuje dokonalejší integraci menšiny. Turečtina spolu s němčinou je používána v obou případech v nejčetnějších odpovědích ve společnosti. Ve skutečnosti je používána i v domácnostech mezi rodinnými příslušníky. Ve velké míře je rozsáhlá pracovní pozice ve smyslu drobných podnikatelů a prodejců v maloobchodních jednotkách. Nejvíce rozšířenými jsou stravovací zařízení, veřejné služby a prodej produktů. K tomuto se pojí negativní míra diskriminace a to z pohledu pracovních příležitostí, ubytovacích možností či diskriminace názorů. Většina dotazovaných žije v rodinném kruhu a na otázku víry bylo odpovězeno odstupem od tradic.

46–65

Vyhodnocení nejstarší věkové kategorie poukazuje na průměrné dosažené základní vzdělání, které podmiňuje nedostatečnou znalost cizího jazyka a nemožnou adaptaci do společnosti. Mimo jiné i v této kategorii najdeme část menšiny bez dosaženého vzdělání. Úroveň němčiny dosahuje pouze mírně pokročilé znalosti v písemné formě a pokročilý stav ve formě mluvené. Rodný jazyk převahuje v domácnostech a samozřejmě je používám k běžné komunikaci ve vlastních řadách. Ve společnosti je nutností komunikace v němčině, i když ne každý je schopen se přizpůsobit nastavené míře znalosti. Ve výsledku je tato indispozice podkladem pro působení negativní diskriminace. Pracovní prostředí tvoří v základě drobní podnikatelé a prodejci, stejně jako v kategorii předešlé. V mnoha případech se jedná o rodinné podniky či pracovní pozice. Zde převahuje forma manželská a rodinná, kde je základem dodržování tradic a silná víra.

5.2.3. Pohlaví a jeho vliv

Hledisko genderového vlivu je uvedeno ve vypracovaném rozdělení. Pohlaví má vliv na dosažené vzdělání a lze určit, zda je skupina diskriminována v pozitivním nebo negativním směru. Je zde určeno sebe pojetí a odstup od tradic nebo jejich dodržování ve vztahu k jednotlivému pohlaví.

	Muž	90	
	Žena	70	
Zaměstnání	Student	37	Muž Drobný podnikatel a prodejce
	Dělnické práce	28	/Dělnické práce
	Drobný podnikatel a prodejce	60	Žena Drobný podnikatel a prodejce
	Vedoucí pozice	18	
	Bez zaměstnání	17	
Vnímáte sebe více jako	Turka	94	Muž Turka
	Kurda	13	Žena Turka
	Němce	53	
Víra	Dodržování tradic	106	Muž Dodržování
	Odstup od tradic	54	Žena Dodržování
Diskriminace	Pozitivní	58	Muž Negativní
	Negativní	102	Žena Negativní

Zhodnocení:

Muži

Z hlediska pracovních příležitostí je pro mužskou populaci typickým znakem pozice drobných podnikatelů a prodejců, jako nejrozšířenějších možností obživy a dělníků, kde je tato práce dána fyzickým a vzdělanostním předpokladem. Nedostačující společenská úroveň vyvolává příliv negativní diskriminace v mnoha směrech. Neúplná integrace posiluje dodržování tradic a obecné pojetí směřuje k vnímání sebe samotného více jako Turka nežli Němce. Tuto skutečnost nelze zobecnit. Vnější vnímání menšiny posiluje velmi dobrá znalost jazyka a přizpůsobení se ve stylu oblékání, kde je standardní až moderní oděv běžným znakem.

Ženy

Pro ženskou skupinu je také vyhodnoceno zaměstnání v oblasti drobných podnikatelů a prodejců, zejména jde o pozici prodavačky v odvětví módy, potravinových řetězců, kosmetických salónů, kadeřnictví a mnohých dalších. Otázka diskriminace je zhodnocena negativně, kde jsou příčinou stejné faktory jako u mužů. Většina žen dodržuje tradice, které jsou pro tureckou menšinu velmi důležité, cítí se být více tureckého původu a tím znemožňují stoprocentní míru integrace. Ovládání německého jazyka dosahuje nižší úrovně a styl oblékání se liší od klasického evropského. Převažuje tradiční oblečení spolu s pokrývkou hlavy.

5.2.4. Vzdělání a jeho vliv

Dosažené vzdělání v základě ovlivňuje následné působení ve společnosti. Je to dáno ovládním příslušného jazyka, získanou profesí a působí na směr diskriminace občanů.

	Základní	56		
	Středoškolské s maturitou	46		
	Vysokoškolské s titulem	22		
	Bez vzdělání	30		
Úroveň německého jazyka	Písmem			
	Začátečník	11	ZŠ	Pokročilý
	Mírně pokročilý	28	SŠ s maturitou	Pokročilý
	Pokročilý	69	VŠ s titulem	Profesionál
	Profesionál	52	Bez vzdělání	Začátečník
	Slovem			
	Začátečník	9	ZŠ	Pokročilý
	Mírně pokročilý	17	SŠ s maturitou	Profesionál
	Pokročilý	48	VŠ s titulem	Profesionál
	Profesionál	86	Bez vzdělání	Začátečník
Zaměstnání	Student	37	ZŠ	Student
	Dělnické práce	28	SŠ s maturitou	Drobný podnikatel a

	Drobný podnikatel a prodejce	60	VŠ s titulem	prodejce
	Vedoucí pozice	18	Bez vzdělání	Vedoucí pozice
	Bez zaměstnání	17		Dělnické práce
Diskriminace	Pozitivní	58	ZŠ	Negativní
	Negativní	102	SŠ s maturitou	Pozitivní
			VŠ s titulem	Pozitivní
			Bez vzdělání	Negativní

Zhodnocení:

Podle obecného vnímání dosaženého vzdělání a přispívání společnosti lze jednoduše charakterizovat vliv vzdělání na jeho působení. Od nedosaženého vzdělání, přes základní, až k vystudování vysoké školy lze rozlišit úroveň jazyka, dosažených pracovních příležitostí a stav diskriminace. Nižší stupně (bez vzdělání, ZŠ) jsou globálně vnímány negativně oproti vyšším (SŠ, VŠ). Získané zaměstnání se odráží dle dosažených schopností a úrovně německého jazyka.

6. Diskuse

6.1. Míra integrace

Na mnoha faktorech, jako jsou životní styl, kultura a tradice, závisí dokonalé přizpůsobení se turecké menšině majoritní většině. Aby člověk mohl alespoň v minimální míře existovat na jiném území, musí se adaptovat na základní úrovni.

Výzkum poukázal na hodnoty, které do jisté míry splňují a slibují rozvíjející se pokrok k lepší integraci. Menšinová přistěhovalecká společnost vykazuje jazykové přizpůsobení na velmi pokročilé úrovni, které je nutným předpokladem pro další kroky ve společenském působení. Jedná se o profesní postup a zajištění příjmu pro sebe a rodinu. Kreuzberg i přes svůj interní charakter vyžaduje běžnou komunikaci v německém jazyce, a to v mnoha rovinách: jak socio-ekonomických, kulturních, tak je i přenesen do běžných tureckých domácností jako faktor integrace. Tento fakt nevylučuje používání tureckého jazyka, naopak je hlavním příkladem domácí komunikace a způsobu dorozumívání mezi přistěhovalci. Společnost vyžaduje ekonomicky aktivní obyvatelstvo a i přes vysokou míru nezaměstnanosti, se zde nachází mnoho pracujících migrantů, kteří vedou podniky, ať už německých majitelů, či rodinné podniky svých předků. Výjimkou zde nejsou nezaměstnaní nebo pracovníci z nižších dělnických tříd, kteří provádějí těžké manuální práce, nevyžadující vysokou až žádnou míru vzdělání. Mladší generace jsou ve značné míře vedeny ke studiu v berlínských školách s vidinou lepší budoucnosti. Stupeň integrace podporuje vyšší procento německého nebo dvojího občanství. Třetí i druhá generace vyjadřuje společenský pokrok ve smyslu oblékání nebo preference moderní hudby. Zájem o západoevropský standard se projevuje i u přistěhovalecké menšiny. Pro věřící je otázka nošení šátků nevyhnutelným znakem a doplňuje tak i moderní oblečení, které splňuje rysy integrace.

6.2. Míra zachování etnicity

„Etnicita je vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společenském původu působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu“ (Ivanová, Špirudová, Kutnohorská, 2005, s. 20)“.

Negativní postoj vůči plnohodnotné integraci je znakem nesplnění veškerých činitelů podporující začlenění do společnosti. Zde je popsáno, v kterých dílech bylo pochybeno, a proto není dosaženo pozitivního výsledku.

Hlavní pojetí se skrývá ve tvoření komunit, jako je komunita v Kreuzbergu. Jedná se o chtěné znemožnění integrace. Přistěhovalci jsou ve společnosti jako menšina znevýhodnění. Začlenění vyžaduje maximální úsilí a vytvoření vyrovnaných městských a příměstských částí. Zde se tvoří společenství, kde migranti soudržně bez nátlaků a požadavků mohou žít stejným stylem života, který je pro ně charakteristický, ale tento způsob není majoritní většinou akceptován a domáhá se svého národního modelu. Negativním faktorem může být i zachovávání tureckých rodin, který odmítá smíšená manželství a tím se uzavírá před různorodostí integračního pojetí. Dalším příznakem je muslimská víra, která je pro německé občany předpojatou hrozbou terorismu a skrývá v sobě nedůvěru, avšak pochopitelná stránka možnosti volného vyznání. Dodržování tradic je osobitý znak menšiny a pro mnohé je upřednostňování turecké kultury neodlučitelným faktem. Je to spojeno s návštěvou mešit a vykonávání modliteb, návštěva komunitních center, nošení tradičního oděvu či poslech turecké klasické hudby. Celkové vlastní pojetí samotného občana je tureckého rázu a cítí se být duší Turek nežli Němec, i když se narodil na území Spolkové republiky Německo. Většina těchto názorů a postojů směřují k negativní diskriminaci menšinových občanů a v mnoha směrech nejsou pochopeny.

6.3. Odpovědi na výzkumné otázky

Věkový vliv na intenzitu generace – mezigenerační rozdíly

Integrační rozdílnost mezi ženami a muži – vliv pohlaví na integraci

Výsledné potvrzení stanovených hypotéz proběhlo na základě výzkumné části bakalářské práce. Hlavním podkladem bylo dotazníkové šetření a jeho analýza pro určení správnosti výsledku a zhodnocení předpokladu. Doplnujícím článkem byl terénní výzkum, který dopomohl získané data umocnit vlastním pohledem a empatickým vjemem na danou problematiku.

Mezigenerační rozdílnost intenzity integrace je dána vývojem adaptace a stálým přizpůsobováním se německé majoritní společnosti. Tureckou menšinu nelze zbavit veškerých původních kulturních rysů a uznávaných hodnot a každá generace nese znaky svého opravdového původu. Viditelný pokrok je znám v časových a generačních posloupnostech. Efekt třetí generace je přirozeným zájmem o návrat k tureckým tradicím, bez větších negativních vlivů na pokračující integraci. Maximální přizpůsobení menšiny stanoveným hodnotám německé společnosti vede k pozitivním výsledkům integračního procesu.

Každé pohlaví má vliv na integraci určitou mírou. Z hlediska mužského vlivu je integrace na vyšším stupni, nežli hlediska ženského. Přesto v dnešní době jsou ženy ve zkoumané oblasti přijatelně integrovány ve smyslu vhodných pracovních pozic, vystupování a vnějšího působení. Rozdílnost spočívá v mužském údělu jako hlavy rodiny a s tím spojené vedení mnoha činností. Tento fakt je dán i tureckou kulturou, která předurčuje ženy nižšímu společenskému postavení a nutí je domácímu životu.

7. Závěr

V bakalářské práci s názvem Integrace Turků v SRN byly primárně stanoveny hypotézy (věkový vliv na intenzitu generace – mezigenerační rozdíly a integrační rozdílnost mezi ženami a muži – vliv pohlaví na integraci). Byly popsány s očekáváním lepšího průběhu integrace třetí generace sestupně k první a znatelnější integrační schopnost mužů, než žen. K ověření hypotéz a určení správnosti výsledku byl vypracován dotazník pro německé i turecké občany. Pro majoritní a minoritní skupinu byla vyhodnocena míra přijetí tureckých migrantů a míra integrace v německé společnosti. Na základě získaných hodnot byla vyhodnocena ovlivňující se odvětví, která určují stav dosaženého integračního procesu. Další metodou byl terénní výzkum v Berlínské čtvrti Kreuzberg, který spočíval v pozorování integračních znaků menšiny a tím tak prohloubil kvantitativní údaje o kvalitativní data. V poslední části bakalářské práce byl výsledek šetření shrnut a získáno vyhodnocení stanovených hypotéz. Oba předpoklady byly potvrzeny a hypotézy nebyly zamítnuty. Závěr první potvrdil největší míru integrace třetí generace s pozitivním budoucím vývojem, avšak je zde patrný efekt třetí generace, kde se tato generace snaží navrátit ke svým kořenům a dodržuje náboženské tradice (půst o ramadánu, dívkami nošené šátky, kursy koránu, návštěva mešit). Druhá přistěhovalecká generace vykazovala menší integrační schopnost, avšak první generace disponuje nejnižšími výsledky výzkumu. Druhá hypotéza týkající se vlivu pohlaví na integraci byla zobrazena lepší mužskou integrací oproti ženskému pohlaví. Vlastní hodnocení vyjadřuje negativní postoj k úplnému zlepšení stávající situace. Důvodem je zakořeněná nutnost zachování si tureckých hodnot a neúplné opuštění od turecké kultury nesoucí odlišné znaky, které jsou překážkou dokonalé integrace. Dalším bodem je neúplné přijetí menšiny německou majoritou a patrná diskriminace v socio-ekonomické rovině.

8. Seznam použitých zdrojů

BADE, J. K. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny (NLN), 2005. 497 s. ISBN 80-7106-559-5

BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003. 347 s. ISBN 80-7325-020-9.

BARŠOVÁ, A. BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 208 s. 80-210-3875-6

BOBEK, M. a kol. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2003. 471 s. ISBN 8 978-80-7179-584-1.

DELIGÖZ, E. *Viele Türken verweigern sich der Integration* [online] ekin-deligoez 2009 [citováno 18. 09. 2011] Dostupný z WWW: http://www.ekin-deligoez.de/meta-navigation/top/suche/article/viele_tuerken_verweigern_sich_der_integration/tabelle/tt_news/eintrag/10021/?tx_ttnews%5BbackPid%5D=

DESTATIS. [online]. Spolkový statistický úřad 2012 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/Startseite.html>

DEUTSCHMANN, H. *Turecké školy v Německu: Erdoganova pokradmá pěšinka do Evropy*. <i>Blog.respekt.cz</i>: <i>Svět kolem nás</i> [online]. 2010, č. 4, s. 1 [cit. 2012-03-22]. ISSN 1801-1446. Dostupné z: <http://deutschmann.blog.respekt.ihned.cz/c1-45947890-turecke-skoly-v-nemecku-erdoganova-pokradma-pesinka-do-evropy>

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologické znalost*. Praha: Karolinum, 2002. 347 s. ISBN 80-246-0139-7

HESOVÁ, Z. *Gastarbeitři, přistěhovałci, muslimové* [online] Virtually 2010 [citováno 05. 09. 2011] Dostupný z WWW: <http://virtually.cz/archiv.php?art=9426>

HESOVÁ, Z. *Turecko v Evropě, Turci v Německu: Co napovídají německé debaty o integraci* [online] Dějiny a současnost [citováno 05. 09. 2011] Dostupný z WWW: <http://dejiny.nln.cz/archiv/2005/10/turecko-v-evrope-turci-v-nemecku->

INTEGRACE IMIGTANTŮ DO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU. www.soze.cz. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 15. 12. 2009 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/clanek/integrace_imigrantu_do_vzdelavaciho_systemu.pdf

IVANOVÁ, K. ŠPIRUDOVÁ, L. KUTNOHORSKÁ, J. *Multikulturní ošetřovatelství*. Praha: Grada Publishing. a.s., 2005. 248 s. ISBN 80-247-1212-1.

JUNGIUS, B. *Crisis of Migrant Employment in Germany: Country report Germany* [online] Migrationonline [citováno 18. 09. 2011] Dostupný z WWW: http://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/BJungius_Country_report_Germany.pdf

Německo: Základní informace o teritoriu [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 1999, aktualizováno 1. 3. 2012 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/index.html

NEUMANN-ADRIAN, E. NEUMANN-ADRIAN, M. *Turecko*. Praha: Jan Vašut s. r. o., 2010. 128 s. ISBN 978-80-7236-710-8

NĚMECKÁ KUCHYNĚ [online]. 15. 3. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.nemeckoweb.cz/nemecka-kuchyne-31>

ÖZDEMIR, C. *Currywurst und Döner. Integration in Deutschland*. Bergisch Gladbach: Bastei Lübbe, 1999. 271 s.

ROßBERG, J. *Fatka o Německu*. Frankfurt am Main : Societäts-Verlag, 2005. 184 s.

ROY, O. *Globalised Islam. The Search for a New Ummah*. London: Hurst & Company, 2004. 320 s.

SAVAŞKAN, P. Turecká kuchyně. In: *Tureckakuchyne.cz* [online]. 28.1.2010 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.tureckakuchyne.cz/products/trochu-povidani-na-zacatek-28-01-2010-/>

SCHEFFLER, J. *Welcomed or Rejected? The situation of Turks in Germany*. Grin, 2009. 36 s.

SCHIFFAUER, W. *Die Gottesmänner - Türkische Islamisten in Deutschland*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2000. 352 s.

VONDRA, A. a kol. *Islám a jeho svět*. Brno: Moravské zemské muzeum, 1995. 119 s. ISBN 80-7028-075-1

9. Přílohy

9.1. Příloha A: Dotazník pro německou majoritu

Pohlaví: muž žena

Věk:

Stupeň vzdělání: ZŠ SŠ s maturitou VŠ s titulem

Zaměstnání:

Bydliště: městská část blízko komunity venkovská oblast

Rodina: ano ne /pokud ano - počet dětí:

Jak vnímáte Turky:

nevadilo/vadilo by vám: mít za sousedy Turky

máte za sousedy Turky: ano ne

nevadilo/vadilo by vám: mít v rodině zástupce tureckého původu

máte v rodině zástupce tureckého původu: ano ne

nevadilo/vadilo by vám: spolupracovat s Turky v zaměstnání/ve škole

nevadilo/vadilo by vám: stravovat se v tureckých restauracích

stravujete se v tureckých restauracích: ano ne

nevadilo/vadilo by vám: užívat služeb poskytovanými Turky (bary, kluby, kadeřnictví aj.)

nevadilo/vadilo by vám: mít milostný poměr/vztah

Víra: věřící nevěřící

Diskriminace: pozitivní (vypiš příklad):
negativní (vypiš příklad):

Udržujete kontakty s Turky: ano ne

/pokud ano – forma: skype facebook telefon dopisy návštěvy posílání
dárků finanční podpora

9.2. Příloha B: Dotazník pro tureckou minoritu

Pohlaví: muž žena

Věk:

Stupeň vzdělání: ZŠ SŠ s maturitou VŠ s titulem

Jazyk a místa jeho používání (doma/ ve společnosti/ ve škole aj.):

Úroveň německého jazyka:

písmem: začátečník mírně pokročilý pokročilý profesionál
slovem: začátečník mírně pokročilý pokročilý profesionál

Zaměstnání:

Bydliště: městská část komunita venkovská oblast

Občanství: německé turecké dvojí

Rodina: ano ne /pokud ano - počet dětí:

Smíšené manželství: ano ne

Vnímáte sebe více jako: Turka Kurda Němce

Víra: dodržování tradic odstup od tradic

Diskriminace: pozitivní (vypiš příklad):
negativní (vypiš příklad):

Jak často a jestli vůbec jezdíte do Turecka: nikdy byl jsem: 1x ročně vícekrát

Udržujete kontakty s příbuznými v Turecku: ano ne

/pokud ano – forma: skype facebook telefon dopisy návštěvy posílání
dárků finanční podpora

Gastronomie – oblíbená kuchyně: německá turecká

Jaké oblečení preferujete: tradiční konzervativní moderní

Jaký styl hudby posloucháte:

Navštěvujete komunitní centra: ano ne /pokud ano – jaká:

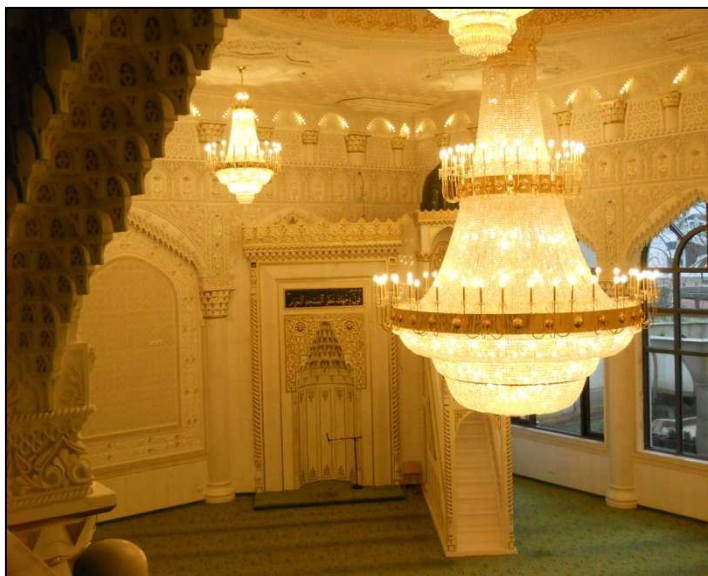
Uvažujete nad návratem zpět do Turecka: ano ne

9.3. Příloha C: Fotodokumentace

Fotografie č. 1 Turecká mešita v Berlíně.

Fotografie č. 2 Interiér turecké mešity v Berlíně.

Fotografie č. 3 Kamenný obchod tureckých prodejců v Kreuzbergu (dvojjazyčné pojmenování).

Fotografie č. 4 Kamenný obchod tureckého kadeřnického salónu v Kreuzbergu (dvojjazyčné pojmenování).

Fotografie č. 5 Turecké tržiště v Kreuzbergu

Fotografie č. 6 Veřejné prostranství v Kreuzbergu.

